

Educació integral. Transformar l'educació, formar la persona, millorar el món

Josep Gallifa
Barcelona: Editorial UOC, 2018

Carme Amorós Basté

Pedagoga i psicòloga
Societat Catalana de Pedagogia, IEC.

Josep Gallifa ens aporta una extensa reflexió sobre el sentit de l'educació, el paper de l'educand, el de l'educador i el de l'escola. Com a professor universitari, amb llarga experiència en la formació de mestres, ens aporta també una reflexió sobre com ha de ser la formació de mestres en la societat d'avui, mestres que formaran estudiants, futurs ciutadans del segle XXI. Fa una aposta clara per l'educació integral entesa com la que té per objectiu «formar la persona» i «millorar el món».

Ja en el Prefaci s'afirma que «entendre l'educació de manera integral afecta la forma de ser de l'educador, de l'educand, dels continguts, dels mètodes, de l'avaluació, de les institucions educatives, de les administracions o de les famílies» i que el llibre vol contribuir a aquest canvi. L'autor facilita un model o diversos models filosòfics que ajuden a interpretar millor el sentit de l'educació integral. Assenyala com ha estat una qüestió abordada d'alguna manera al llarg de la història del pensament i de la cultura i quines de les interpretacions de pensadors actuals, com la de Ken Wilber, ajuden a trobar criteris per a una actuació sistemàtica.

També qüestiona algunes creences sobre el professor, en el sentit que és qui controla tot l'aprenentatge dels alumnes i, precisament, l'aprenentatge amb mètodes més actius i col·laboratius encara posa més en evidència que els alumnes poden avançar en el coneixement sense la intervenció directa del professor.

En el text s'analitza el context social, polític i cultural que explica els canvis socials: la revolució en els sistemes d'informació i de comunicació, les feines no són per a tota la vida... L'escola no té el monopoli de la informació però, en les seves formes, currículums, mentalitats, encara té molt de l'escola «moderna» precedent. És cert que al llarg del segle xx han aparegut diferents reformes educatives, però allò que és nou són els canvis socials i culturals, així com els nous coneixements sobre el funcionament del cervell, la qual cosa orienta les millors estratègies per aprendre així com la direcció que han de seguir els canvis en el model educatiu escolar. No es pot oblidar que l'educació és una realitat en evolució, com ho és la mateixa societat. Per tant, és pertinent demanar-se quin paper estan representant i han de representar les institucions educatives, especialment les escoles, per donar resposta a aquestes necessitats educatives dels infants i joves d'avui.

L'autor defineix i argumenta les principals teories que, des del seu punt de vista, orienten l'educació avui, tot assumint que l'educació cal entendre-la com una transformació personal, com una via d'accés al coneixement socialment construït, com un aprendre a pensar bé i per un mateix, i com la necessitat d'adquirir i demostrar competències bàsiques per resoldre diferents situacions i problemes. Pel que fa als factors personals i al talent de les persones, proposa potenciar els múltiples talents individuals, fomentar la creativitat, contemplar les emocions i treballar-les, així com fomentar una orientació de la formació cap a l'obtenció de resultats.

L'autor no ignora algunes de les raons que, al seu entendre, explicarien, en part, per què moltes de les reformes educatives del segle xx no han obtingut l'èxit esperat. Proposa una clara aposta per l'educació integral, que implica totes les dimensions de la persona, per la qual cosa és important fonamentar un canvi de consciència, que vol dir: una primera aposta pel pensament positiu o capacitat de cultivar pensaments i emocions positives; una segona aposta per la intel·ligència espiritual, entesa com la capacitat que té l'ésser humà d'elaborar un tipus de preguntes que tenen a veure amb el sentit últim de l'existència i que no s'expliquen per les altres intel·ligències, i una tercera aposta per la cerca del bé o la virtut, no solament per ajudar a fer una societat més viable sinó també per aconseguir la felicitat personal.

En coherència amb això, la figura de l'educador no pot quedar reduïda a la d'un professional que imparteix les seves classes. S'emfasitza el caràcter vocacional del docent (desig d'ensenyar i de compartir) al costat de la seva competència científicotècnica. Les noves competències, però, no eliminen les estratègies convencionals d'ensenyament, si bé esdevindran una part més petita i complementària del repertori del professor o professora. Serà molt important esdevenir un motivador, facilitador, orientador, i haurà de mostrar passió per alguna cosa.

Adicionalment, l'autor concedeix una importància rellevant a la funció orientadora de l'educació. L'alumne, en el llarg camí de la seva formació, ha de poder percebre que va cobrint etapes, que en pot parlar amb els seus educadors, que l'orienten i l'acompanyen en la presa de decisions, l'ajuden a passar de la zona de seguretat a la zona de risc. La funció orientadora del mestre i de l'escola ha d'anar ben coordinada amb la família. Així, es presenten metodologies que afavoreixen el paper actiu de l'alumne com el «treball per projectes», o la construcció col·laborativa del coneixement com «l'aprenentatge cooperatiu», o els projectes que comporten un aprenentatge-servei a la comunitat.

Pel que fa a l'avaluació, se n'assenyala la rellevància i es fa una valoració de diferents mètodes i activitats d'avaluació, relacionant-les amb els objectius que persegueixen. Es presenten uns criteris interessants des del punt de vista de l'educació integral.

En el prefaci l'autor utilitza una imatge literària molt adient tenint en compte la quantitat i varietat de temes i de punts de vista que s'aborden: «Començar la lectura d'un llibre és com iniciar l'ascensió a un cim [...]. Un cop fet el cim pots comprovar que l'experiència del camí fet d'alguna forma ens ha transformat». Crec que la lectura del llibre ho aconsegueix. L'experiència plena només es pot fer amb la mateixa lectura del llibre que encara ens descriu, en l'epíleg, diferents atmosferes de consciència humana, que poden associar-se amb fases de transformació de l'educació. Val la pena llegir el llibre, ben segur que cadascú hi descobrirà facetes noves i que generarà debats a les escoles, a les associacions de pares i mares, a les universitats i centres de formació de mestres, a les organitzacions empresarials i econòmiques, i entre els responsables de política educativa.